

Typisch Nederlands

Kinderen zijn net wetenschappers. Ze zijn nieuwsgierig, stellen veel vragen en ontdekken de wereld om zich heen door te experimenteren en dingen uit te proberen. Wetenschap staat daarom dicht bij kinderen. Het gaat over vragen stellen en op een gestructureerde manier een antwoord zoeken op een vraag die je hebt. Dat kan over allerlei onderwerpen gaan, bijvoorbeeld over de Nederlandse identiteit.

Ook in het onderwijs is het mogelijk om kinderen met wetenschap in aanraking te laten komen en de kinderen zelf onderzoek te laten doen naar een wetenschappelijk onderwerp. Als voorbeeld dient in dit artikel een project over de Nederlandse identiteit, gebaseerd op het onderzoek van Lotte Jensen, universitair hoofddocent Nederlandse letterkunde aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Het volledige project staat uitgewerkt in boek 5 van de boekenreeks *Wetenschappelijke doorbraken de klas in!* (Jensen e.a., 2016).

De leerkrachten en kinderen doorlopen het project in zeven stappen (Van Graft & Kemmers, 2007). Hierdoor krijgt een project een heldere structuur. De stappen worden in dit artikel toegelicht met voorbeelden uit het project *Typisch Nederlands*.

Vorbereiding

Ter voorbereiding op het project is het belangrijk u te verdiepen in het onderwerp. U kunt online een lezing bekijken van onderzoekster Lotte Jensen. Daarin geeft zij uitleg over het thema Nederlandse identiteit en het onderzoek hiernaar. Op praxisbulletin.nl vindt u een link naar deze lezing.

Benodigheden

Stap 1 (introductieactiviteit)

- een grote kist met allerlei voorwerpen, waarvan sommige een duidelijke relatie hebben met de Nederlandse identiteit (bijvoorbeeld een bakje hagelslag of een potje pindakaas, een plaatje van een fiets (of een speelgoed-fiets), klompjes of Delfts blauw)

Activiteit 1

- muziek van de volksliederen *Het Wilhelmus*, *Wien Neerlandsch bloed* en *Het Koningslied*
- hand-out met fragmenten uit de drie volksliederen
- apparatuur om de muziek af te spelen
- schrijfgerei

Activiteit 2

- factsheets *Helden van vroeger*
- lege factsheets voor het ontwerpen helden van nu

Stap 3

- leeg onderzoeksplan

De volksliederen, hand-outs, factsheets en het (lege) onderzoeksplan zijn beschikbaar via praxisbulletin.nl.

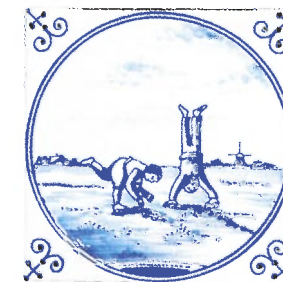
Stap 1: Introductie

In de eerste fase van onderzoekend leren introduceert u het onderwerp. Het doel hiervan is de kinderen nieuwsgierig te maken en te prikkelen voor het onderwerp. Bij het thema 'Typisch Nederlands' kunt u de volgende introductieactiviteit doen:

Zet een grote kist in de klas met allerlei voorwerpen. Zorg ervoor dat sommige van deze voorwerpen een duidelijke relatie hebben met de Nederlandse identiteit. Haal de voorwerpen één voor één uit de kist en vraag: is dit voorwerp typisch Nederlands of niet? Waarom wel of niet? Er vindt dan steeds een kort gesprek met de hele groep plaats over de vraag waarom het voorwerp al dan niet typisch Nederlands is. Na afloop kunt u met de klas bespreken wat de kinderen typisch Nederlands vinden. Vinden ze allemaal hetzelfde of zijn de meningen verschillend?

Stap 2: Verkenning

In de verkenningfase maken de kinderen uitgebreider kennis met het onderwerp. Ze breiden hun kennis uit door in groepjes verschillende activiteiten te doen. Het is belangrijk om vooraf helder te hebben hoe elke activiteit bijdraagt aan kennis over het thema. Op de volgende bladzijden staan twee voorbeelden die binnen het thema passen.

Activiteit 1: Nederlandse volksliederen

Doelen

De kinderen leren teksten analyseren vergelijken. De kinderen ontdekken dat volksliederen en het gevoel voor Nederlandse identiteit dat ze uitdrukken, door de jaren heen sterk van elkaar verschillen. De kinderen verwerven enige kennis over aspecten van cultureel erfgoed.

Laat de kinderen naar drie (volks-)liederen luisteren, waarbij ze de tekst nog meelesen en de delen die ze willen meezingen. Bespreek kort klassikaal wat ze hebben gehoord: waar gaan de liedjes over? Vervolgens luisteren de kinderen nog een keer, maar nu strepen ze individueel aan welke woorden ze typisch Nederlands vinden. Dit doen ze voor elk volkslied. Dit wordt weer klassikaal besproken. Daarbij wordt ook besproken waarom ze die woorden typisch Nederlands vinden.

Daarna gaan ze in hun tafelgroepje aan de slag met het invullen van een groot woordweb. Ze bedenken woorden die typisch Nederlands zijn en volgens hen in een volkslied moeten komen. Daarna schrijven ze in hun groepje een stukje van een eigen volkslied. Dit mag een lied zijn op een bestaande melodie van een ander willekeurig lied. Als afsluiting presenteren de kinderen met hun groepje het lied dat ze zelf hebben gemaakt door een stukje voor te lezen of te zingen.

Activiteit 2: Nederlandse helden

Doelen

De kinderen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen. De kinderen leren over belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis.

- De kinderen leren gebeurtenissen uit het verleden te verbinden en vergelijken met gebeurtenissen uit het heden.
- De kinderen leren dat helden belangrijk waren om het gevoel van Nederlandse identiteit te behouden tijdens crisis en oorlog, maar ook om het identiteitsgevoel te vergroten tijdens belangrijke gebeurtenissen.

Begin met een klassikale bespreking over helden. Enkele vragen kunnen zijn: Wat is een held? Wie is een held? Wat doet een held? Hoe word je een held? Kun je voorbeelden van een held noemen? Kijk hierna samen met de kinderen naar helden uit de geschiedenis. Kunnen zij al enkele helden noemen? Waarom zijn dat helden? Hebben deze helden altijd alleen maar goede daden gedaan?

Standbeeld van Michiel de Ruyter in Vlissingen

Heldensymbolen staan ergens symbool voor. Ze vertegenwoordigen iets Nederlands. Vertel dat helden zorgen voor het Nederlandse gevoel: tijdens oorlog en crisis, maar ook bijvoorbeeld tijdens belangrijke evenementen of gebeurtenissen, zoals een voetbalwedstrijd of de Olympische Spelen.

Wanneer de factsheets zijn besproken, gaan de kinderen in twee- of drietallen aan de slag met het maken van een eigen factsheet. Zij bedenken een belangrijke Nederlandse held van nu. Deze persoon moet dus belangrijk zijn voor het Nederlandse gevoel. Wie is typisch Nederlands? De kinderen vullen een volledige factsheet in. Daarna proberen ze hun held te koppelen aan een held van vroeger. Lukt dat? Ter afronding worden de factsheets van de kinderen besproken. Ze presenteren hun held en vertellen wat deze persoon doet en waarom deze typisch Nederlands is. Daarna proberen ze de koppeling met een held van vroeger te maken. U kunt dit begeleiden en sturen.

Standbeeld van Anne Frank op de Westermarkt in Amsterdam

Stap 3: Opzetten onderzoek

Door de verkenningsactiviteiten hebben de kinderen meer geleerd over het onderwerp en zijn er waarschijnlijk al veel vragen naar voren gekomen. In stap 3 van onderzoekend leren gaan ze zelf aan de slag met het opzetten van een onderzoek. Ze kiezen een vraag die ze willen onderzoeken en maken een plan om deze te beantwoorden.

Een voorbeeld van een vraag is: Kunnen kinderen die op voetbal zitten beter het eerste couplet van het volkslied zingen dan kinderen die niet op voetbal zitten? Dit hebben de kinderen onderzocht door te tellen hoeveel fouten kinderen maken tijdens het zingen van het volkslied. Daarbij vergeleken ze het aantal fouten van kinderen die wel en kinderen die niet op voetbal zaten.

Door de kinderen vooraf een onderzoeksplan te laten maken, gaan ze goed voorbereid aan de slag.

Het zogenaamde vragenmachientje van het WKRU kan houvast bieden bij het formuleren van een goede onderzoeksvraag. U vindt dit machientje (in pdf-vorm) op praxisbulletin.nl.

Literatuur

- L. Jensen, e.a., 'Typisch Nederlands', in: *Wetenschappelijke doorbraken de klas in! Typisch Nederlands, Elkaar begrijpen en Het oog*. Wetenschapsknooppunt Radboud Universiteit, Nijmegen, 2016.
- M. van Graft, & P. Kemmers, *Onderzoekend en ontwerpend leren bij natuur en techniek: Basisdocument over de didactiek voor onderzoekend en ontwerpend leren in het primair onderwijs*. Platform Bèta Techniek, Den Haag, 2007.

Wetenschappelijke doorbraken de klas in!

Elk jaar geeft het WKRU een nieuw boek uit in de reeks *Wetenschappelijke doorbraken de klas in!* Met behulp van deze boeken kunt u echte wetenschap de klas in brengen. Elk boek bevat drie uitgewerkte projecten onderzoekend leren. Tevens bevat het boek een leidraad voor een project onderzoekend leren. Bij de boekenreeks hoort een website met aanvullend materiaal, diverse hulpmiddelen en voorbeelden: wetenschapdeklasin.nl. Een deel van het lesmateriaal is gratis beschikbaar.

Praxisbulletin.nl

Dit artikel heeft een uitbreiding op praxisbulletin.nl. Daar zijn opgenomen:

- lezing Lotte Jensen
- factsheets helden van vroeger
- lege factsheets
- leeg onderzoeksplan
- muziek en tekstfragmenten volksliederen
- vragenmachientje

Stormvloedkering in de Oosterschelde, een onderdeel van de Deltawerken

Stap 4: Uitvoeren onderzoek

In stap 4 gaan de kinderen hun onderzoek uitvoeren. Laat ze dit ook vooral zelf doen, het is vaak iets wat ze volledig zelfstandig kunnen doen dankzij hun voorbereiding. Uw rol is om de kinderen te begeleiden wanneer zij vastlopen.

Stap 5: Concluderen

Als de kinderen gegevens hebben verzameld, kunnen ze vervolgens aan de slag met de resultaten van het onderzoek. Ze kunnen bijvoorbeeld een grafiek maken waarin ze het gemiddeld aantal fouten presenteren van kinderen die wel op voetbal zitten en kinderen die niet op voetbal zitten. Uiteindelijk is het de bedoeling dat ze op basis van de resultaten het antwoord vinden op hun onderzoeksvraag. Welke groep kent het eerste couplet van het volkslied beter?

Stap 6: Presenteren

Als je een onderzoek hebt uitgevoerd, en je hebt iets nieuws ontdekt, dan wil je dat met zoveel mogelijk mensen delen. Zo kun je samen met elkaar aan kennis bouwen. Wetenschappers doen dat ook: zij geven op (internationale) congressen presentaties over hun onderzoek, zodat andere onderzoekers op de hoogte zijn en voort kunnen borduren op de nieuwste inzichten. Laat de kinderen daarom het onderzoek aan elkaar, hun ouders en leerkrachten presenteren. Het is belangrijk daarin zowel aandacht te besteden

aan *wat* ze hebben ontdekt, als aan *hoe* ze dat hebben ontdekt: de stappen die ze hebben gezet tijdens het onderzoek.

Stap 7: Verdiepen en verbreden

Als laatste gaat de klas de opgedane kennis verdiepen of verbreden. Houd bijvoorbeeld een klassengesprek om te ontdekken wat de kinderen hebben geleerd tijdens het project. Besteed daarin aandacht aan de volgende vragen:

- Welke vragen zijn nu beantwoord? Welke vragen liggen er nog?
- Welke nieuwe vragen zijn erbij gekomen?
- Wat zou de klas nog meer willen weten?

Daarna kunt u ter verdieping een extra les besteden aan het onderwerp.

Meer lezen

- Wilt u meer lezen over de Nederlandse identiteit? Het gehele project, inclusief inhoudelijke achtergrond over het onderwerp, staat beschreven in boek 5 van de boekenreeks *Wetenschappelijke doorbraken de klas in!*
- Als u meer wilt weten over de zeven stappen van onderzoekend leren en de rol van de leerkracht hierbij, vindt u in de boeken tevens een leidraad voor een project onderzoekend leren. Gebruik altijd de leidraad uit het meest recente boek. Op wetenschapdeklasin.nl vindt u hierover meer informatie.

- U kunt online (gratis) vier videomodules bekijken om een indruk te krijgen van wat wetenschap is en hoe onderzoekend leren eruitziet in de klas. Hierin geeft ook Lotte Jensen een bijdrage. Kijk op ru.nl/wetenschapsknooppunt/materialen/video-modules.

Typisch Nederlands groep 6-8